

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

استان شناسی خوزستان

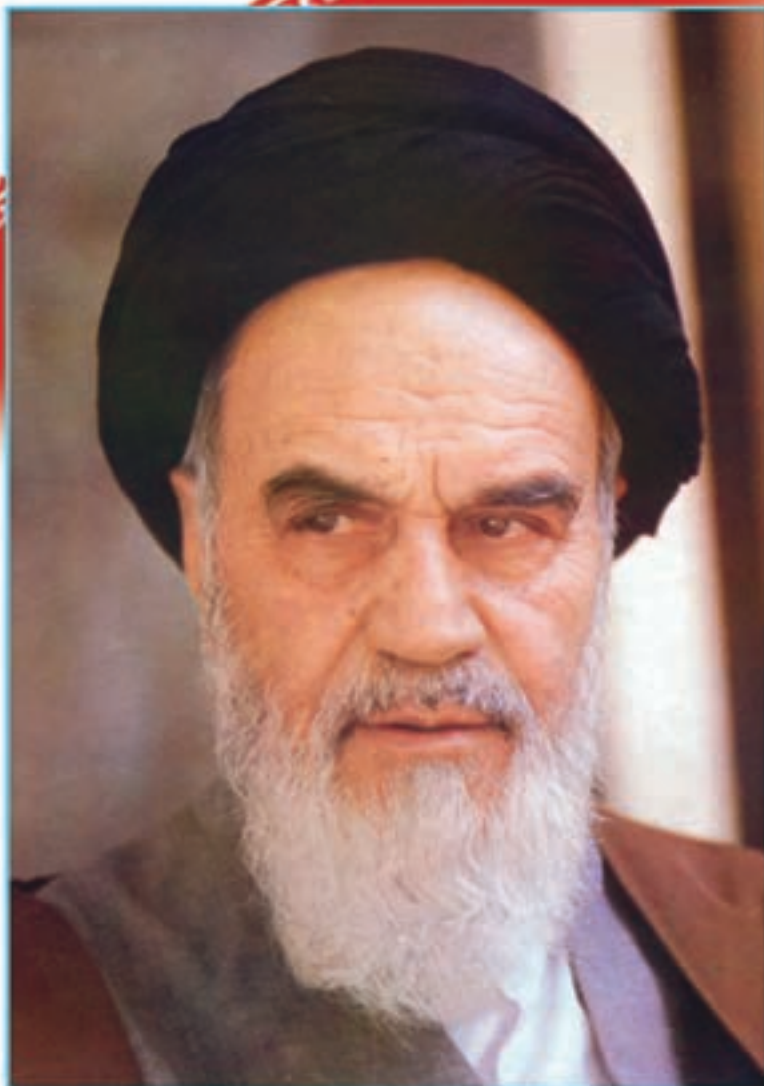
(اجرای آزمایشی)

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری
نام کتاب : استان‌شناسی خوزستان (اجرای آزمایشی) - ۲۳۷/۵
مؤلفان : فرهاد اشتیری، هاشم شریفی فرد، مهران شبانکاری، علی کیکاوسی، اکبر هاشمی فرد، عزیز گل افشان و نسرین درویشی
ویراستار : محمدکاظم بهنیا، حسن ستایش
آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
تلفن : ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
وبسایت : www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ : لیدا نیک روش
مدیر هنری، طراح گرافیک و طراح جلد : طاهره حسن‌زاده
صفحه‌آرا : خدیجه محمدی
حروفچین : سیده فاطمه محسنی
مصحح : فرشته ارجمند، رعنا فرج‌زاده‌دروئی
امور آماده‌سازی خیر : فاطمه پزشکی
امور فنی رایانه‌ای : حمید ثابت‌کلاچاهی، مریم دهقان‌زاده
ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروبخش)
تلفن : ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۱۳۹-۳۷۵۱۵
جایگاه : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ پنجم ۱۳۹۴

حق چاپ محفوظ است.

نهضت برای اسلام نمی تواند محصور باشد در یک کشور و نمی تواند محصور باشد در حتی کشورهای اسلامی. نهضت برای اسلام همان دنباله نهضت انبیاست. نهضت انبیا برای یک محل نبوده است، پیغمبر اکرم اهل عربستان است لکن دعوتش مال عربستان نبوده، محصور نبوده به عربستان، دعوتش مال همه عالم است.

امام خمینی (رحمة الله علیه)

سرزداز افق، مهر خاوران

فروغ دیده حق باوران

بهن، نیر ایمان ماست

پیامت ای امام

استقلال، آزادی نصرتش جان ماست

شیدان، پچپیده در گوش زمان نیر یادمان

پاینده مانی و جاودان

جمهوری اسلامی ایران

دریای خزر

خلیج فارس

دریای عمان

فهرست مطالب

۱	فصل اول : جغرافیای طبیعی استان خوزستان
۲	درس ۱ : موقعیت جغرافیایی استان
۴	درس ۲ : ناهمواری‌های استان و چگونگی شکل‌گیری آنها
۱۱	درس ۳ : آب و هوای استان
۱۸	درس ۴ : منابع طبیعی استان
۲۸	درس ۵ : مشکلات و مسائل محیطی استان
۳۵	فصل دوم : جغرافیای انسانی استان خوزستان
۳۶	درس ۶ : تقسیمات سیاسی استان
۴۲	درس ۷ : شیوه‌های زندگی در استان
۴۹	درس ۸ : جمعیت استان
۵۳	فصل سوم : ویژگی‌های فرهنگی استان خوزستان
۵۴	درس ۹ : آداب و رسوم مردم استان
۶۴	فصل چهارم : پیشینه تاریخی و مفاخر استان خوزستان
۶۵	درس ۱۰ : پیشینه تاریخی و مفاخر استان
۷۸	درس ۱۱ : خوزستان در دفاع مقدس
۸۸	فصل پنجم : توانمندی‌های استان خوزستان
۸۹	درس ۱۲ : قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری استان
۱۰۴	درس ۱۳ : توانمندی‌های اقتصادی استان
۱۲۱	فصل ششم : شکوفایی استان خوزستان پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی
۱۲۲	درس ۱۴ : دستاوردهای استان پس از انقلاب اسلامی
۱۳۲	درس ۱۵ : چشم‌انداز استان در افق ۱۴۰۴

سخنی با دانش‌آموزان عزیز

شاید از خود سؤال کنید که برنامه‌ی استان‌شناسی چه نوع برنامه‌ای است؟ هدف برنامه‌ریزان درسی از تألیف کتاب استان‌شناسی چیست و مطالعه‌ی این کتاب چه اهمیتی دارد؟ پاسخ ما به شما دانش‌آموز عزیز این است که کتاب استان‌شناسی شما را با استان محل زندگی، مسائل جغرافیایی، تاریخی، اجتماعی، مردم‌شناسی، اقتصادی و فرهنگی آن آشنا می‌کند. از طرف دیگر یکی از انتظارات تربیتی دنیای امروز، تربیت شهروندانی آگاه است. یک شهروند مطلوب، نیازمند پیدا کردن درکی همه‌جانبه از واحدهای سیاسی کشور خود و سرزمین ملی در زمینه‌های مختلف است. این برنامه به شما کمک می‌کند تا از استان محل زندگی خود نگاهی جامع و همه‌جانبه پیدا کنید. کسب بصیرت نسبت به محیط زندگی و آگاهی از خصوصیات آن، چه در گذشته و حال و مسائل محیطی، اجتماعی و اقتصادی، فرهنگی و پیشینه‌ی تاریخی استان به شما کمک خواهد کرد تا با بحث و گفت‌وگو بینشی عمیق از این مسائل پیدا کرده و راه‌حل‌های این مشکلات را پیدا کنید.

بدون شک شما، مدیران آینده‌ی جامعه خواهید بود. زندگی مدرسه‌ای باید شما را به دانش لازم برای حل مسائل جامعه مجهز کند. مکانی که شما در آن زندگی می‌کنید توانمندی‌های مختلفی دارد؛ برای مثال می‌توان به توانمندی‌های جغرافیایی، فرهنگی، اقتصادی و انسانی اشاره کرد. خود شما بخشی از این سرمایه و توانمندی‌ها هستید. بهره‌برداری از توانمندی‌های بالقوه‌ی یک کشور در گرو شناخت همه‌جانبه‌ی محل زندگی شما و نیز کشور است. برنامه‌ی استان‌شناسی به شما می‌آموزد که فرصت‌های موجود در استان شما کدام است و یا اینکه تهدیدها و ناتوانی‌ها را چگونه می‌توانید به فرصت تبدیل کنید.

فراموش نکنید که همه‌ی امکانات موجود در محیط فرصت است، آب و هوا، بیابان، کوه، رودخانه، جنگل، نیروی انسانی، میراث فرهنگی، صنایع دستی و خیلی چیزهای دیگر، مهم این است که بیاموزید چگونه از این فرصت‌ها در جهت سعادت خود و جامعه استفاده کنید. آگاهی از مسائل استان موجب خواهد شد تا از علل پیشرفت و یا عقب‌ماندگی استان خود آگاه شوید و برای حل آن، راه‌حل‌های خلاق پیدا کنید.

ممکن است این سؤال در ذهن شما مطرح شود که آیا بهتر نیست آموزش درباره‌ی محیط زندگی یا موضوعات اجتماعی از محیط نزدیک آغاز شود و سپس به محیط دورتر مانند استان و یا کشور بینجامد. ما در این برنامه از طریق طرح پرسش‌ها و فعالیت‌های مختلف این فرصت را برایتان فراهم کرده‌ایم.

بدون شک مطالعه‌ی شهر و استان در زمینه‌های جغرافیایی، تاریخی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، آداب و رسوم محلی نه تنها می‌تواند موجب دل‌بستگی به زادگاه و سرزمین ملی شود، بلکه این فرصت را فراهم می‌کند تا با گنجینه‌های مختلف طبیعی، انسانی، فرهنگی و فناوری کشور خود آشنا شوید. در این برنامه در می‌یابید که افراد زیادی چه در گذشته یا حال در استان شما برای اعتلای کشور تلاش کرده‌اند.

انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ شرایطی را فراهم کرد که دولت و مردم با احساس مسئولیت بیشتری برای پیشرفت همه‌جانبه‌ی ایران عزیز تلاش کنند. در ادامه‌ی این تلاش‌ها جهت رسیدن به قله‌ی رفیع سربلندی و شکوفایی ایران اسلامی که به همت و کوشش شما دانش‌آموزان عزیز، بستگی دارد امید است با عنایت حق تعالی و اعتماد به نفس از هیچ کوشش و خدمتی دریغ نکنید. در این راه قطعاً راهنمایی‌های مفید دبیران محترم جغرافیا بسیار سودمند خواهد بود.

به امید موفقیت شما

گروه جغرافیای دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

استان خوزستان از دیدگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران

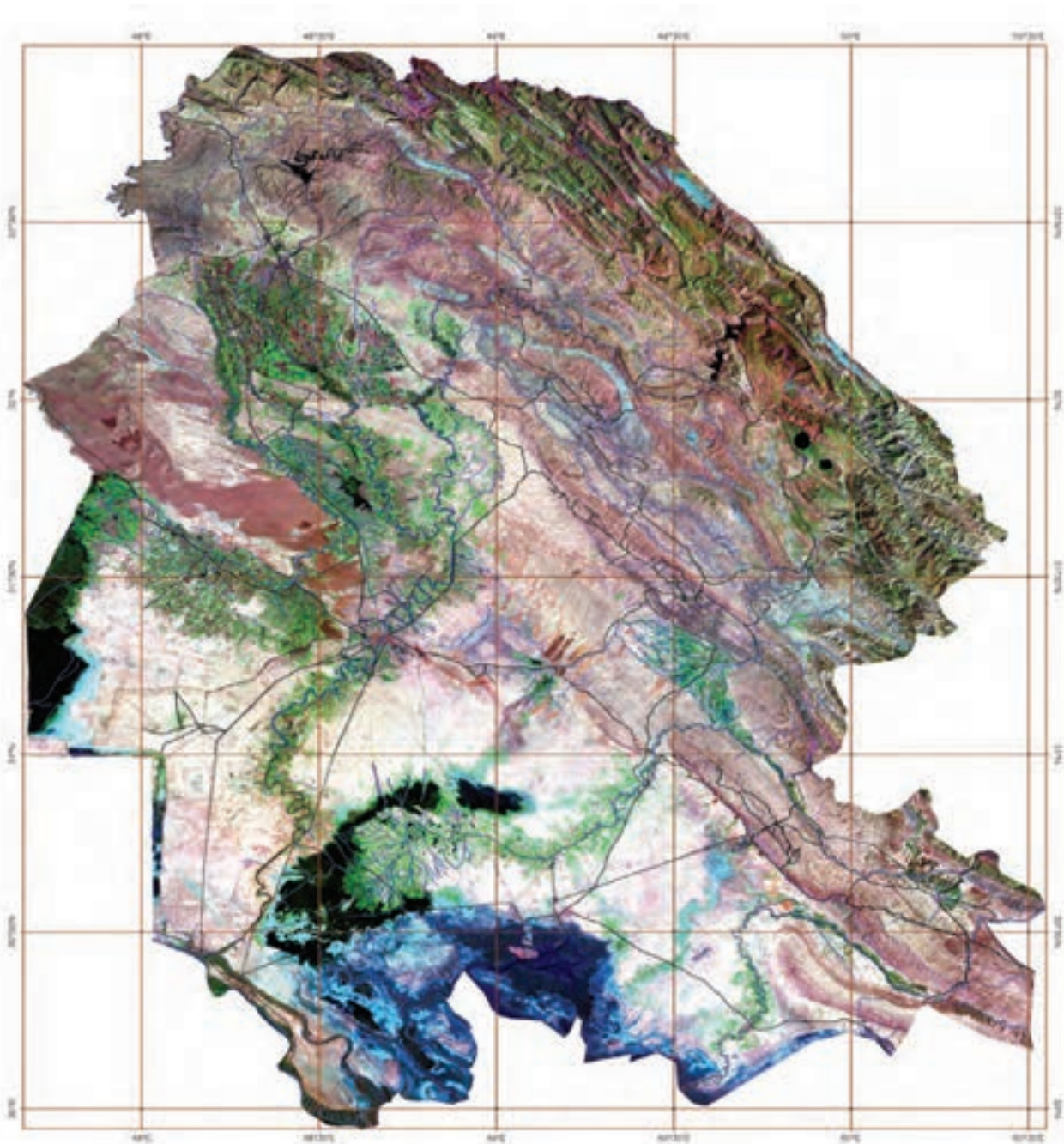
در سال ۱۳۵۹، این شهر و این استان، در معرض یک آزمایش عظیم خونبار الهی واقع شد. دست دشمن، نقشه استکبار، برنامه ریزی دستگاه‌های فعال صهیونیستی و استعماری، همه با هم این طور ترتیب دادند که این بخش از میهن عزیز ما، در معرض یکی از سخت‌ترین آزمایش‌های الهی خونبار قرار گیرد. جنگ تحمیلی، هشت سال به طول انجامید؛ یعنی از سال ۱۳۵۹ تا سال ۱۳۶۷، در این مدت، شما مردم شجاع و دلور این استان، در معرض این امتحان بسیار دشوار قرار داشتید. البته دشمن، جنگ را بر خوزستان تحمیل نکرد؛ بر ایران تحمیل کرد و همه ایران در مقابل او قیام کردند تا از کشور دفاع کنند؛ اما خوزستان در معرض سخت‌ترین و شدیدترین ضربات دشمن قرار

گرفت و به وسیله دشمن، بیشترین فاجعه‌آفرینی در این استان واقع شد و مردم این استان، از زنان و مردان و حتی افراد مسن و نوجوانان، در معرض امتحانی بسیار سخت واقع شدند تا جنگ تمام شد. بیش از همه مردم کشور، مردم استان‌های مرزی و بیش از همه استان‌های مرزی، استان خونبار خوزستان، رنج جنگ را تحمل کرد.

من امروز در مقابل شما عزیزانم، مردم شجاع و مؤمن و بااخلاص منطقه خوزستان و شهر اهواز و دیگر شهرهای این استان – که بخشی از ملت بزرگ ایران هستید – می‌خواهم بگویم که جمع‌بندی هشت سال جنگ و هشت سال تلاش بعد از جنگ این است که اگر ملت ایران متحد باشد – آنچنان که هست – اگر پایبند به احکام اسلام باشد – آنچنان که هست – اگر همت بر سازندگی کشور بگمارد – که گمارده است – هیچ قدرت و نیروی، حتی نیروی متحد استکبار و استعمار در سرتاسر عالم هم نخواهد توانست به این ملت شجاع و مقاوم و باایمان و مصمم و کارآمد و به این کشور و این نظام مقدس، کوچک‌ترین خدشه و ضربه‌ای وارد کند. این، نه شعار بی محتوا و نه فقط حرف است؛ این عمل است. صحنه عمل هم این خوزستان است.

دوران جنگ تحمیلی را همه می‌دانند. هیچ‌کس نیست که نداند مردم خرمشهر و آبادان و مردم شجاع و غیور و مؤمن اهواز یا دزفول و دیگر شهرهای این استان، در مقابل دشمنی که می‌خواست ملت شهرها را خالی کند، چه عکس‌العملی نشان دادند. جوانان و پیرمردان و مردان و زنان ایستادند و مبارزه کردند و جنگیدند. من در سوسنگرد، یک زن مسلمان شجاع را دیدم که مردم سوسنگرد می‌گفتند او در هنگام حضور نیروهای متجاوز در این شهر، با چوبدستی خود چند متجاوز را به خاک انداخته و نابود کرده است؛ در سرتاسر این استان ممتحن و مجرب، مردان و زنان و خانواده‌ها، شهری‌ها و روستایی‌ها، عشایر عرب و لر و بختیاری و مردم فارس که در این استان هستند، همه و همه در کنار یکدیگر و دست در دست هم، در مقابل متجاوزان ایستادند. البته ملت ایران به کمک استان‌های مرزی آمد – در این شکی نیست – و آزمایش بزرگ، آزمایش ملت ایران بود؛ اما چه کسی است که نداند استانی که در کنار مرز است، در مقابل اولین حملات دشمن، چه شکنجه و درد دشواری را تحمل می‌کند. و این استان، هشت سال این دشواری را تحمل کرد و ایستاد و فداکاری نمود.

در دوران قبل از انقلاب اسلامی – یعنی شاید هفتاد، هشتاد سال قبل از این – باز مردم مؤمن و علمای خوزستان، در مقابل تجاوز انگلیسی‌ها ایستادگی کردند. آن هم یک تجربه دیگر است. مردم این استان، در چنین کارهای بسیار با عظمت و پرشکوهی، سابقه دارند. البته همچنان که همه می‌دانند، آحاد ملت ایران به برکت اسلام توانستند در طول جنگ تحمیلی، در همه شهرها و استان‌ها شگفتی بیافرینند. مردم این استان، در درجه اول در مقابل دشمن این ایستادگی را کردند. بعد از دوران جنگ تحمیلی هم باز در این استان، تلاش و کار سازندگی، جزو بهترین نمونه‌های سازندگی در سرتاسر کشور بوده است. خصوصیت این مردم، مسلمان بودن، ایرانی بودن، ایستادگی در مقابل متجاوز و در کنار هم بودن است. مردم استان خوزستان از روز اول، محبت اهل بیت علیهم‌السلام را در دل خود پروراندند. من نکته‌ای را به شما بگویم. ملت ایران، مکتب اهل بیت را از دو جا گرفته است. در واقع، همه ملت ایران برای تشیع، وامدار دو مجموعه انسانی هستند: یکی اهواز است و یکی جبل عامل. در ایران، یکی از مراکز محدود و معدودی که از هزار و دویست سال قبل، پایگاه مکتب اهل بیت بود، همین شهر اهواز شما و منطقه خوزستان است که همیشه تشیع و دین و محبت و معارف اهل بیت را گرفته و آن را به بقیه مردم منتقل کرده است. عده‌ای می‌خواستند بین این مردمی که با این خصوصیات تاریخی، عربشان، فارسشان، لرشان، دزفولی‌شان، شوشتری‌شان، از قومیت‌های مختلفشان، با لهجه‌های گوناگونشان در کنار هم ایستاده‌اند، اختلاف بیندازند که بحمدالله تیرشان به سنگ خورد.

تصویر ماهواره‌ای از استان خوزستان

تصویر فوق یک تصویر ماهواره‌ای Landsat-7 است که از کل استان در سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۲ هجری شمسی گرفته شده است. در این تصویر که تحت‌عنوان تصویر گویا شده، شناخته می‌شود، خطوط آبی رنگ، رودخانه‌ها، خطوط سیاه رنگ، جاده‌ها و خطوط قهوه‌ای رنگ، شبکه مختصات جغرافیایی را نشان می‌دهد. همچنین زمین‌های زراعی دارای محصول، به رنگ سبز روشن، باغات و اراضی جنگلی به رنگ سبز تیره و اراضی بایر و لم‌پزراع به رنگ سفید دیده می‌شوند.

(سازمان فضایی ایران)